

DODATAK IV.

A. Privatna misa biskupova.¹

1. Što valja pripraviti.

1. Na oltaru²: Na sredini mense pripravi se misno odijelo ovim redom: kazula, stola, pektorale (ako ga nema biskup na sebi), pojas, alba, amikt i roketa ili superpelicej već prema tomu, da li je biskup iz svjetovnoga ili redovničkoga klera (ako već nije u nj obučen). Na strani epistole misna knjiga na stalku ili jastuku. Ako ima Canon pontificale, tada se maknu s oltara kanonske tablice.

2. Na stoliću: Kalež priređen za misu; posuđice s vinom i vodom; posuda s vodom i ručnikom za pranje ruku.

3. Pred oltarom: Klecalo a na njem Canon pontificale i svijeća na ručnom svjetnjaku (scatula, bugia).

2. U čem se razlikuje tiha misa biskupova od tihe mise običnoga svećenika?

1. I biskup služeći misu ima se držati obreda opisanog u rimskom misalu³, osim ovih izuzetaka:

2. Pripravu za misu vrši pred oltarom uz asistenciju dvaju kapelana obučenih u superpeliceje, od kojih jedan drži svijeću, a drugi okreće listove u kanonu.

3. Prije nego će oblačiti misno odijelo, skine križ (pectorale) i mozetu, te pere ruke, kod čega mu njegov sluga polijeva ruke vodom, a jedan od kapelana dodaje ručnik; ako nema slugu, onda mu drugi kapelan i polijeva ruke vodom.

4. Na svetkovine neka se zapale četiri svijeće, a u obične dane dosta su dvije. Na *Sanctus* dolaze dva klerika s većim svijećama (intorticia) i ostaju kod oltara do pričesti. Te svijeće mogu držati i dvojica kapelana, ako trojica dvore, inače mogu tu službu vršiti i biskupovi slugu; ako i to nije moguće, tada se na oltaru zapale još dvije svijeće, koje gore od *Sanctus* do pričesti.

5. Opravši ruke skine biret i tada ga kapelani obuku u misno odijelo. Manipula ne uzima, nego tek kod pristupnih molitava poslije *Indulgentiam*; no molitvu koja se moli, kad se uzima manipul, izmoli

¹ Caer. ep. I. c. 29; Martinucci-Menghini. P. II. vol. I. pg. 38 sqq.; Kieffer, Rubrizistik ³ § 59. — ² Ako je ekspozicija presv. Sakramenta, tada se odijelo pripravi u sakristiji, gdje se biskup i oblači. — ³ U ovoj knjizi str. 28.

obukavši kazulu. Kada služi misu *de Requie* uzme manipul prije stole¹. Stolu ostavi visjeti sa svake strane.

6. U misama, u kojima govori *Gloria in excelsis* poslije te himne mjesto *Dominus vobiscum* govori *Pax vobis*; ako nema *Gloria*, tada kaže *Dominus vobiscum*.

7. U kanonu mjesto *Et Antistite nostro* govori: *et me indigno servo tuo*.

8. Ako pričešćuje, daje najprije pričesniku poljubiti prsten, a onda mu dade sv. hostiju govoreći: *Corpus Domini*.

9. Poslije ablucije pere ruke na strani epistole.

10. Poslije *Placeat* daje blagoslov tripud znamenujući, a prije toga govori običajne *Ÿ Ÿ Sit nomen Domini* etc.

11. Svršivši posljednje evanđelje svlači odijelo pred oltarom.

3. Služba kapelana.

1. Pristoji se, da biskupa dvore kod tihe sv. mise dva svećenika, nazvani kapelani; mogu biti i tri, a u nuždi i samo jedan, koji po mogućnosti vrši sve, što inače čine dvojica. Ako mjesto svećenika, dvore biskupu klerici, valja da se drže propisa, što ih je u tu svrhu izdala S. R. C.²

2. Kapelani treba da se pobrinu, da bude sve priređeno, što je potrebno za sv. misu. Uz propisane naklone i poljupce treba da biskupa oblače, odgovaraju mu kod mise, knjigu prenose, kalež priređuju, otkrivaju i pokrivaju, uopće čine sve, što kod svećane mise čine presbyter assistens, đakon i subđakon.

3. Kada biskup moli pripravne molitve, kleče uz njega s desne i lijeve strane. Kad biskup svrši molitve, prvi kapelan uzme svijetnjak, a drugi kanon; ustanu te uz naklon biskupu i genufleksiju pred oltarom, odnesu na oltar; svijetnjak postavi uz misal, a kanon otvorivši molitvu *Aufer a nobis* postavi u sredinu oltara, tamo gdje obično stoji kanonska tablica. Siđu s oltara i stanu pred najnižom stepenicom ostavivši između sebe mjesta za biskupa, s kojim, kad dođe, naprave zajedno reverenciju oltaru.

4. Prvi mu uzme križ (pectorale) i postavi ga na oltar zatim mocetu ili mantelet, koji stavi na klecalo. Tada biskup pere ruke; ako nema svojega slugu, tada prvi kapelan uzme ručnik, a drugi posudu s vodom. Iza toga uzme prvi od biskupa biret i postavi ga na klecalo te pruži biskupu prsten.

5. Drugi kapelan pristupi k mensi oltara i redom predaje misno odijelo prvome, koji oblači biskupa. Prije nego će dati biskupu amikt, manipul, križ i stolu poljubi ih ali sa strane.

¹ Rit. cel. Miss. I, 4. Tumačitelji ceremonija vele, da u ovom slučaju uzme manipul, pošto je već sve odijelo uzeo, dakle poslije kazule, a navode razlog, što bi bilo teško, kad bi prije uzeo manipul, oblačiti tunicele i dalmatiku; no tunicele i dalmatike ne oblači biskup kod privatne mise, stoga nema razloga da manipul oblači, pošto je obukao cijelo misno odijelo, već ga može uzeti, kako to propisuje misal na navedenom mjestu. Por. Martinucci-Menghini. — ² D. a. 4181, III-VII; vidi str. 50. u bilješki.

6. Kada je biskup obučen napravi reverenciju oltaru, a kapelani prvi s desne, a drugi s lijeve držeći manipul, kleknu in plano¹. Možeći *Confiteor* govore *tibi, pater – te pater*, a ne *reverendissime pater*. Kad biskup kaže *Indulgentiam*, drugi kapelan ustane, poljubi manipul u kojigod križ sa strane i stavi ga biskupu na lijevu ruku, poljubivši ga pri tom u ruku; iza toga opet klekne.

7. Na *Oremus* ustanu kapelani i prate biskupa, pol koraka iza njega gore k oltaru i odmah s njim polaze k strani epistole. Tu stoji prvi s desne biskupu držeći svijetnjak i pokazujući Introit (a poslije ostale dijelove mise), a drugi s lijeve i okreće listove u misalu, ako treba.

8. Na *Kyrie* i *Gloria* (ako se moli), stoje kapelani uz biskupa u sredini, te mu služe kao kod introita. Na *Pax vobis* ili *Dominus vobiscum* samo se biskup okreće k puku. Kod oracije i epistole stoje uz biskupa kao kod introita na strani epistole te mu isto onako služe.

9. Poslije graduala drugi kapelan malo odstupa od oltara, da ispred sebe pusti biskupa, koji polazi u sredinu da moli *Mundu cor meum* etc., i prihvati misal a prvi uzme svijeću te zajedno siđu in planum te u sredini (super gradum) genufektiraju, uzađu k oltaru, gdje drugi postavi misal, a prvi stane na lijevo biskupu, kad čita evanđelje a drugi napravivši križ zajedno s biskupom na početku evanđelja stane mu s desne. Od sada je prvi kapelan sve do poslije pričesti s lijeve biskupu, gdje mu pokazuje, što mu je čitati iz misala i kanona, okreće listove i drži svijeću. Dok drži svijeću ne genufektira zajedno s biskupom. Drugi kapelan u to vrijeme stoji biskupu s desne te vrši ostalu službu.

10. Ako nema *Credo*, drugi kapelan poslije evanđelja, a ako je *Credo*, poslije *Et incarnatus est* pođe k stoliću, s kojega uzme kalež sa svom njegovom opremom i donese na oltar. Burzu stavi po običaju prema strani evanđelja, a korporal rasprostre. Donese posudice s vinom i vodom, ako nema koga drugoga, koji bi mu ih dodao. Kad biskup pročita *Offertorium*, drugi kapelan skine palu s patene, te prihvati patenu s hostijom te je uz dužne poljupce preda biskupu; nalije vino u kalež te uzevši posudicu s vodom, kaže: *Benedicite, reverendissime Pater* i pusti koju kap vode u kalež, dok biskup govori: *Deus, qui humanae* etc. U misama *de Requie*, ne govori *Benedicite*, niti biskup ne blagoslivlje vode, ali govori *Deus qui humanae* etc. Pruži biskupu kalež, pošto ga je očistio iznutra od kapljica, uz dužne poljupce, te ga pokrije palom nakon prikazanja. Posudice s vinom i vodom odnese na stolić.

11. Kad biskup moli *Veni, sanctificator*, uzme drugi kapelan kanon te ga postavi na stranu epistole otvorivši psalam *Lavabo*. Kod pranja ruku služi biskupu koji njegovih domaćih, a ako nema nikoga, tada kapelani, kako je već prije rečeno. Kad se biskup vrati

¹ I ako službu kapelana vrše kanonici katedralni, imaju kod pristupnih molitava klečati. Martinucci-Menghini l. c.

u sredinu, drugi kapelan namjesti opet u sredinu kanon. Dok biskup moli sekretu, dotle drugi kapelan otvori u kanonu prefaciju. Kad se svrše sekrete prvi kapelan skine misal sa stalka i stavi ga na oltar, a drugi postavi na stalak kanon otvoren za prefaciju, te skine biskupu pileol i odnese ga na stolić.

12. Kad biskup kaže *Memento* prvi kapelan pusti svijeću na oltar te s drugim malo odstupi od oltara; kad biskup svrši *Memento* opet pristupe bliže k oltaru i prvi uzme u ruke svijeću. Tako učine i kod *Memento* za pokojne.

13. Na riječi *Qui pridie* prvi kapelan ostavi svijeću na oltaru te siđe s drugim na gornju stubu, te kad se biskup nagne da kaže riječi konsekracije, kleknu obojica na rub supedaneja. Kod podizanja pridržavaju kazulu; drugi se ovdje vlada kao đakon kod svečane mise, a tako i dalje do pričesti stojeći biskupu s desne otkriva i pokriva kalež, kad treba, predaje patenu uz poljupce te s biskupom uvijek genufektira. Prvi stojeći s lijeve i držeći svijeću, ne genufektira, osim ako u to vrijeme stavi svijeću na oltar¹.

14. Kod pričesti stoje uz biskupa te se duboko naklone, kad prima hostiju i pije presv. Krv. Ako biskup dijeli sv. pričest, drugi kapelan moli *Confiteor* duboko nagnut na stranu epistole, a prvi kleči na strani evanđelja, dok biskup govori: *Miseratur vestri* etc. i *Indulgentiam* etc. Kad se poslije toga biskup okrene k oltaru, prvi kapelan ustane, uzme patenu i pristupi k biskupu, te dok on pričešćuje, prati ga s desne strane i stavlja patenu pod bradu pričesnika. Poslije pričesti sa sv. Krvi ili, ako je biskup i druge pričešćao poslije, kako je ciborij stavljen u tabernakul, drugi kapelan stavi pileol biskupu na glavu te mu služi kod purifikacije. Prvi namjesti kanon u sredinu oltara, misal stavi na stalak, te kad se maknu poslije ablucije posude s vinom i vodom, prenese knjigu na stranu epistole.

15. Kad uzme biskup abluciju, pere ruke. Tu vrijedi što je prije rečeno za pranje ruku. Kod *communio* i *postcommunio* stoji prvi kapelan s desne biskupu i pokazuje mu što mu je čitati, dok drugi na strani evanđelja spremi kalež i odnese ga na stolić; kad se vrati stane biskupu s lijeve.

16. Kad biskup daje blagoslov kleče obojica na rubu supedaneja². Kod posljednjega evanđelja pridržava drugi kapelan kanon stojeći na lijevo biskupu a prvi s desne drži svijeću, koju poslije svršenoga evanđelja drugi odnese na klecalo. Biskup silazi s oltara praćen kapelanima, koji mu svlače misno odijelo i stavljaju ga na oltar.

17. Skinuvši misno odijelo dobije biskup mozetu ili mantelet, a prvi kapelan dade mu križ i pruži bired.

18. Dok biskup na klecalu vrši zahvalu, kapelani kleče uz njega, kako je rečeno na početku. Kad biskup svrši zahvalu, prate ga do vratiju crkve ili u sakristiju.

¹ Kieffer.³ str. 168. — ² I ako su kanonici. Martinucci, ib. pg. 47.